

NIEUWSBRIEF DE GEELDERS

Per 20 februari 2021 beschikt ARK over circa 242 hectare grond in Het Groene Woud. Deze verwierven we in het kader van het project [Brabants Goud in Het Groene Woud](#). Een derde van deze hectares ligt in en om De Geelders. Meest recente Brabants Goud-aankoop: Dommelpercelen in Nijnsel (Bakkerspad).

GOB-GOEDKEURING VOOR ROBUUSTE NATUURVERBINDING IN HET DOMMELDAL

Grenzend aan De Geelders ligt het Dommeldal. Ook dit gebied hoort bij het grote ARK-project [Brabants Goud in Het Groene Woud](#). En ook hier verwerven we percelen om aaneengesloten natuurverbindingen te creëren. Zo kochten we eind december 2020 - met goedkeuring van het inrichtingsplan door het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) - de gronden van particulieren in Son en Breugel en Sint-Oedenrode. Daarmee werden we eigenaar van respectievelijk vijf hectare in het gebied Wolfswinkel/Wolfswinkelse beemden en vier hectare in Espendonk (Boskant).

ONTSluiting van de Geelders en het Dommeldal

In deze gebieden treffen we inrichtingsmaatregelen tegen verdroging. Dat doen we onder meer met de aanplant van nieuwe loofbomen en versterking van de bestaande bossen. Hierbij werken we nauw samen met onder meer Staatsbosbeheer. Die heeft met name ook rondom Wolfswinkel (tussen Nijnsel en Son) diverse gronden liggen. De nieuwe en versterkte bossen zullen, net zoals in De Geelders, de biodiversiteit bevorderen. Ook gaan ze hier als klimaatbuffer werken en zorgen ze voor meer sponswerking en een betere

*Oranjetip op pinksterbloem
in Espendonk • BERT VERVOORT*

waterberging in het hele Dommeldal. In Wolfswinkel streven we ernaar het bos tot aan de oevers van De Dommel te laten reiken. Een impuls voor de soortenrijkdom, want zulke plekken met bosoevers zijn er maar weinig. In Espendonk (Boskant) gaan de bossen een ecologische en landschappelijke overgang vormen tussen De Dommel en De Scheeken. Daarmee is Espendonk óók het gebied dat leembos De Scheeken via het Dommeldal aan leembos De Geelders koppelt, waardoor de robuuste natuurverbinding ontstaat waar we in het kader van Natuurnetwerk Brabant naar streven.

Savendonk in maart 2020 • MARC BOLSIUS

WATERVOGELS IN SAVENDONK? JAZEKER!

De Geelders, en daarmee ook Savendonk, is een nat gebied. Zo nat dat hier tot in de jaren tachtig van de vorige eeuw tal van watervogels te vinden waren. Vooral in de rabatten die jaarlijks tot ver in mei nog gevuld waren met water. Daarvan maakten vooral wilde eenden en wintertalingen gebruik. Zo vond Ad van Aarle uit Gemonde, Staatsbosbeheer-medewerker van De Geelders, in 1988 nog 26 wilde eenden-paartjes en drie paartjes wintertaling in het centrale deel van De Geelders (Staatsbosbeheer-eigendom). Hij gaf in zijn inventarisatierapport aan dat wilde eenden in aantal waren afgenomen. Over de wintertaling schreef hij dat deze 'de laatste tien jaren zeer sterk in aantal is teruggegaan.'

TIJ KEREN

In de afgelopen decennia heeft versnelde waterafvoer en verdroging deze vogelsoorten echter uit het gebied verdrongen. Soms is het nog steeds nat in De Geelders, maar daar profiteert de natuur weinig van. Het water wordt eenvoudigweg té snel afgevoerd. Door de lage grondwaterstand zijn er zelfs boerderijen rondom De Geelders aan het verzakken. Het Natte Natuurparel-beleid van de provincie en het plan Savendonk moeten het tij keren en die verdroging tegengaan. Daarmee hopen we ook weer waterminnende broedvogels in De Geelders te kunnen verwelkomen.

Soms is het nog nat in De Geelders, maar niet voor lange duur. Plan Savendonk moet het tij gaan keren. Weten hoe Savendonk er vanuit de lucht uitzag in maart 2020? Bekijk [hier](#) de dronebeelden van het gebied in deze periode.

Veldpoort Wedehage aan Savendonksestraat

DE HISTORIE ACHTER HET TOPONIEM

VELDPOORT WEDEHAGE

ARK maakt voor de afrastering en afscheiding van gebieden gebruik van veldpoorten. Op elke veldpoort vermelden we de oude veldnaam van het betreffende perceel. Zoals de veldpoort 'Wedehage'. Het is een van de oudste toponiemen van Savendonk, want de naam komt al voor in de stichtingsakte van Bodem van Elde (1314). Het perceel waar de poort staat, ligt op de grens van Liempde en Boxtel. 'Wedehage' refereert enerzijds aan de plant Wede, waaruit een blauwe kleurstof kan worden gewonnen, en anderzijds aan 'hage', wat ongetwijfeld een verwijzing is naar de bosachtige omgeving van Savendonk.

Vierbandsmalbok • LEO LINNARTZ

DOOD HOUT, BRON VAN LEVEN

Afgestorven bomen met afbladderende bast, dode takken, stammen als een gatenkaas, vermolmden resten vol zwammen, omgevallen reuzen met een kroon van wortels. We kennen de vele vormen van dood hout allemaal uit het bos. Het Marggraff-gedeelte van De Geelders is er een goed voorbeeld van. Minder bekend is de sleutelrol die dood hout speelt in de natuur. Tien procent van alle soorten is ervan afhankelijk; in een bos is dit zelfs veertig procent. Dood hout staat daarom garant voor een explosie van leven en meer vogels, paddenstoelen en insecten. Hoe meer dood hout er blijft liggen, hoe hoger de soortenrijkdom.

PERCENTAGE DOOD HOUT NEEMT TOE

In de Nederlandse bossen was eeuwenlang weinig dood hout te vinden. Lagen er afgevallen takken of omgevallen bomen? Dan was 'opruimen' het devies. Resultaat: insectenpopulaties namen dramatisch af. Dat veranderde zo'n veertig jaar geleden, toen organisaties als Stichting Kritisch Bosbeheer Nederland begonnen te hameren op het belang van dood hout. Met succes, want in de jaren erna nam

de hoeveelheid dood hout in natuurlijke bossen toe van gemiddeld 0,3 m³ per hectare tot ongeveer 10 m³. Dit gebeurde vooral in de relatief oude bossen. In een volledig natuurlijk open bos zou dit zelfs 90 m³ per hectare kunnen worden, of 25 procent van het totale houtvolume.

OP NAAR MEER VOGELS, PADDENSTOELEN EN INSECTEN

In Nederland zijn de bossen nog relatief jong. Daardoor is dit volume voorlopig nog niet haalbaar. Maar de hoeveelheid dood hout kan wél met sprongen vooruit. Gezien de leeftijd van de Nederlandse bossen zou dertig tot veertig m³ per hectare al een fantastische verrijking zijn. Vandaar dat ARK dood hout het liefst zoveel mogelijk laat liggen. We leggen bij de aanplant van nieuwe stukken bos zelfs al dode bomen neer. Vogels, paddenstoelen en talloze insecten profiteren hier direct van.

Johan Christoffel Marggraff

SPOREN VAN FAMILIE MARGGRAFF IN DE GEELDERS

De Marggraff Stichting is een van de leden van het Geeldersberaad; ze heeft 85 hectare bosgebied in De Geelders in eigendom. Achter de stichting schuilt een bijzondere familiehistorie, waarvan sommige sporen nog altijd in De Geelders zijn te vinden.

LIEMPDE EN SINT-OEDENRODE

De 85 hectare van nu zijn begonnen met bijna twee hectare in De Maai (Liempde). Deze percelen waren eigendom van Johan Christoffel Marggraff (1768-1832). Uitbreiding van het areaal volgde in 1852, toen de zoon van Johan Christoffel, Lodewijk Willem Jan Marggraff (1799-1873), grond kocht van Eric Samuel Cassemajor. Het ging om percelen onder Sint-Oedenrode. Lodewijk Willem kreeg nóg meer grond in bezit toen hij vele hectares overnam van Bernard van Rijckevorsel (1797-1841), de toenmalige eigenaar van Het Groot Duijfhuis in Liempde. Met die aankoop legde hij de basis voor het huidige totaal aan eigendom van de familie Marggraff in De Geelders. Al deze gronden kwamen later in bezit van zijn zoon, mr. Johan Lodewijk Marggraff (1848-1911). Hier is ook een link tussen de familie Marggraff en de Kampina ontstaan: Johan Lodewijks zwager was Pieter Gerbrand van Tienhoven. Deze kocht, met dank aan schenkingen van onder anderen de familie Marggraff, de Kampina voor Natuurmonumenten.

Poort Marggraff mei 2012

VAN FAMILIE NAAR STICHTING

Wat het grondbezit van de Marggraffs zelf betreft, was het Ewald Marggraff (1923-2003), kleinzoon van Johan Lodewijk, die de laatste particuliere eigenaar van de gronden was. In zijn tijd hebben er rond De Geelders nog wat ruilingen plaatsgevonden in het kader van Ruilverkaveling Sint-Oedenrode. Na de tragische dood van Ewald in 2003 zijn de gronden in handen gekomen van de door hem bij testament opgerichte [Marggraff Stichting](#). Drie zussen van Ewald werden bestuurslid van deze stichting.

DE WAARDE VAN 'NIETS DOEN'

De huidige, hoge kwaliteit van De Geelders is mede te danken aan het Marggraff-beheer van eeuwenlang 'niets doen'. De stichting heeft deze beheerwijze op 1 februari 2010 nogmaals bekrachtigd met een intentieverklaring. Angelina Aghina, een nichtje van Ewald Marggraff, is voorzitter van het bestuur van de Marggraff Stichting. Rentmeester Thomas Houwen vertegenwoordigt de stichting in het Geeldersberaad.

Meer weten over de genealogie van deze beroemde Brabantse familie? Klik [hier](#). Niet alleen de Marggraff Stichting is overigens eigenaar van gronden in De Geelders, ook Staatsbosbeheer en Brabants Landschap hebben grote delen in bezit: respectievelijk 185 hectare en 75 hectare.

Wapen Marggraff

ONMISBARE VRIJWILLIGERS

VERENIGING DE NIEUWE GEMEIJNT

Zeven à acht keer per jaar werken ze in De Geelders: de twintig vrijwilligers van vereniging De Nieuwe Gemeijnt uit Boxtel. Zij onderhouden sinds 2014 een oude boskamp van circa zestien hectare aan de Boxtelse kant van het leembos, compleet met wallen en rabatten. Hun doel: dit deel van De Geelders opener en diverser maken en het historische landschap 'leesbaar' houden.

*Vrijwilligers van De Nieuwe Gemeijnt
 in actie • ARJAN VAN DER ZEE*

ZAGEN, SNOEISCHAREN EN SOEP

“Natuur beheren doen landschapsorganisaties de laatste jaren steeds vaker met vrijwilligers”, vertelt Hans Bleumink van De Nieuwe Gemeijnt, “ook omdat het zo’n kwetsbaar gebied is, waar je met machines maar moeilijk in kunt. Wij doen ‘ons’ beheer in samenspraak met Staatsbosbeheer, eigenaar van de grond. Dat betekent in de praktijk dat we elk jaar, van november tot maart, met zagen, snoeischaren en soms een motorzaag het gebied in gaan. De afgelopen halve eeuw is hier een nogal eenzijdig bos ontstaan met veel eikenbomen van dezelfde leeftijd. Door die deels te vervangen door jonge fladderiepen, paden vrij te maken en open plekken te creëren, helpen we mee aan vergroting van de diversiteit. Die situatie kan er zomaar voor zorgen dat we hier bijvoorbeeld meer ijsvogelvlinders gaan zien. Dat is ook goed voor de beleefbaarheid van het gebied.” Op zulke

*Vrijwilligers van De Nieuwe Gemeijnt
 in actie • ARJAN VAN DER ZEE*

werkdagen ontbreken de soep en broodjes niet, want het sociale aspect van dit vrijwilligerswerk vinden de verenigingsleden eveneens belangrijk. “Maar onze inzet is vooral terug te voeren op onze gedeelde liefde voor natuur, ecologie en de cultuurhistorische waarden van De Geelders. Die willen we in stand houden.” De boskamp die de vereniging beheert, heeft waarden genoeg. Zo liggen er nog wallen uit de Middeleeuwen en is in de rabatten in het gebied het zeldzame oranje-blauw zwemmend geraamte (kieuwpootkreeftje) aangetroffen. Alle reden voor De Nieuwe Gemeijnt om werk te blijven maken van haar beheer. Al heeft Staatsbosbeheer momenteel alle vrijwilligerswerk tijdelijk opgeschort vanwege de coronamaatregelen. Zodra het weer kan, gaan de vrijwilligers weer in De Geelders aan de slag.

*Vrijwilligers van De Nieuwe Gemeijnt
 in actie • ARJAN VAN DER ZEE*

Wespendif • DIRK EJKEMANS

SOORT IN BEELD

DE WESPENDIEF

Dé Geelders-vogel bij uitstek is de wespendif, een zeldzame maar ook eigenaardige roofvogel. Wespendifen zijn zomervogels die in de winter naar Afrika trekken. Ze leven van insectenjagende wespen. Vooral de larven laten ze zich goed smaken. Hiervoor graven ze complete wespennraten uit de grond en (af en toe) uit bomen. Hun bouw is daar sterk op aangepast. Zo voorkomen schubachtige veren op de kop en een dikke huid op de poten dat de vogel lek gestoken wordt door wespen. Wespendifen zijn sterk aan bossen gebonden. De populatie in De Geelders is verrassend groot, zo ontdekte de provincie Noord-Brabant in 2009. Later bleken er ook opvallend veel wespendifen te leven in nabijgelegen leembossen zoals Velder en Heerenbeek. We schatten dat minstens één tot twee procent van de Nederlandse populatie wespendifen in de leembossen van Het Groene Woud leeft. Dat betekent één paar per honderd hectare leembos. Ter vergelijking: in de bossen op de schrale Drentse en Veluwse zandgronden leeft er één paar per vijfhonderd hectare.

'ARK-ACTIVITEITEN VERSTERKEN AMBITIES VAN GOGH NATIONAAL PARK'

De ARK-activiteiten in De Geelders vinden plaats tegen de achtergrond van Van Gogh NP. "Van Gogh NP is geen traditioneel Nationaal Park, zoals bijvoorbeeld de Veluwe", vertelt Anneke Boezeman. Ze is directeur regie van het Parkbureau Van Gogh NP. "Je moet [Van Gogh NP](#) meer zien als een krachtige integrale beweging van bijna vijftig Brabantse overheden, bedrijven, natuur-, landbouw- en erfgoedorganisaties en de toeristische sector. Samen werken zij aan een mooie, gezonde en groene leefomgeving tot in het hart van de Brabantse steden en dorpen. Er gebeurt op lokaal niveau al ontzettend veel, met dank aan al die partners die daar, samen met hún netwerken, hun best voor doen. In De Geelders zie je hoe een belangrijk onderdeel van de ambitie - ontwikkeling van natuur - concreet wordt gemaakt, middenin Het Groene Woud in het hart van het Van Gogh NP."

LANDSCHAP VAN DE TOEKOMST

Van Gogh Nationaal Park bestrijkt grofweg het Brabant tussen Breda en Nuenen. "Het gebied dus waar Vincent van Gogh talrijke taferelen vastlegde, op doek en schrift. De manier waarop hij naar dit landschap keek, vertalen we naar het nu en naar de toekomst. We hebben met Van Gogh NP een landschap voor ogen waarin natuur, cultuur en vitaal boerenland floreren. De ecologische waarden die ARK versterkt en de robuuste natuurverbindingen die ze realiseert, dragen daar sterk aan bij. En laten we ARKs kavelruilmethode niet vergeten, een fantastisch creatieve manier om een impuls te geven aan toekomstbestendig agrarisch ondernemerschap. Dit project sluit naadloos aan bij wat we in Van Gogh NP willen: nieuwe natuur én duurzame landbouw, een sterke economie én verantwoorde recreatiemogelijkheden, innovaties voor de energietransitie én oplossingen voor de klimaatopgave. Die integrale benadering zorgt ervoor dat we binnen Van Gogh NP samen toewerken naar het landschap van de toekomst." Bekijk [hier](#) Van Gogh NP in drie minuten.

Anneke Boezeman • FREDDY VAN LAARHOVEN

PERSOONLIJK MAAK KENNIS MET...

ANGELO HOEZEN
(GROEN ONTWIKKELFONDS BRABANT)

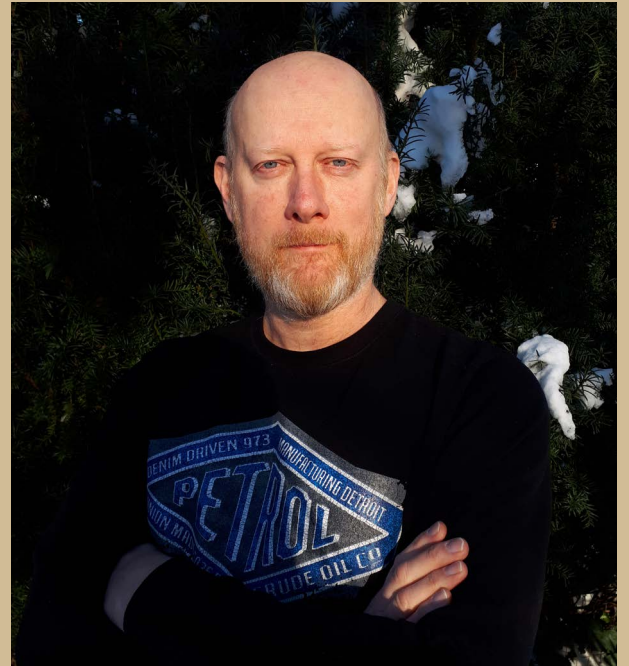
Angelo Hoezen is grondverwerver bij het Groen Ontwikkel-fonds Brabant en lid van het Geeldersberaad. Hij werkt dagelijks aan de aan- en verkoop van talrijke gronden in Midden-Brabant om er nieuwe natuur te realiseren, samen met partners, ondernemers en particulieren.

“Het gaat om gronden binnen en buiten het Natuurnetwerk Brabant. Denk bijvoorbeeld aan een stukje grond waar een agrarisch onderne-mer vanaf wil omdat hij met zijn bedrijf stopt. Ik koop zulke gronden aan namens het Groen Ontwikkel-fonds Brabant, zodat wij of anderen die gronden kunnen inzetten voor het realiseren van nieuwe natuur. We zijn nadrukkelijk tijdelijk eigenaar. We zoeken altijd partners die met de gronden aan de slag willen en de natuur duurzaam willen beheren.”

HOOG BEEK

In de omgeving van de De Geelders had het Groen Ontwikkel-fonds Brabant diverse gronden in bezit die óm het bosgebied heen liggen. “Vorig jaar heeft ARK zo’n ruilperceel van ons gekocht omdat ze grond nodig had om te ruilen tegen het perceel Hooge Beek, even verderop in De Geelders. Ons perceel is toen via ARK eigendom geworden van de ei-genaar van Hooge Beek. Die kan dat nu met een gerust hart verpachten voor agrarische activiteiten. En ARK kan in Hooge Beek aan de slag met natuurontwikkeling.” Angelo is niet onbekend met De Geelders. Sterker nog, als inwoner van Gemonde liggen de unieke leembossen bij hem om de hoek. “Afen toe wandel ik er met de hond. Het is een prachtig gebied waarin op volle kracht wordt toegewerkt naar het realiseren van het Natuurnetwerk, iets waar we in heel Brabant naar streven.”

VRAGEN STAAT VRIJ!

Heeft u vragen, opmerkingen of suggesties? Mail ze naar ARK-projectleider Ger van den Oetelaar: ger.vandenoetelaar@ark.eu

Deze nieuwsbrief is een initiatief van het Geeldersberaad, bestaande uit provincie Noord-Brabant, gemeente Sint-Michiels-gestel, gemeente Boxtel, gemeente Meierijstad, Waterschap De Dommel, Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, Bosgroep-Zuid, de Marggraff Stichting en ARK Natuurontwikkeling. Inmiddels lezen meer dan 560 geïnteresseerden de nieuwsbrief De Geelders. Wilt u deze nieuwsbrief niet meer ontvangen? U kunt zich afmelden onder vermelding van ‘Afmelden nieuwsbrief De Geelders’ via info@ark.eu